

14. PEATÜKK

November 2019, Ísafjörður

Hilduri telefon piibitas sõidu ajal lakkamatult. Sõnumid sõpradelt, kõned naabritelt. Ta viskas silmanurgast pilke auto armatuurilaua statiivile kinnitatud telefoni kuvarile ja märkas Tinnalt tulevat kõnet. Tädiaga vestlemiseks oli Hilduril alati aega. Telefonist kostis Tinna hingeldamist.

„Jeever küll, sa kuulsid vist lumelaviinist?“

„Olen just koos kolleegiga sinna minemas.“

„Ma ei suuda seda uskuda. Eelmisel nädalal oli mäenõlvaldel lund ainult sedavõrd, et värvis mäeküljed valgeks ja nüüd sedaviisi.“

„Viimastel päevadel on küll kõvasti tuisanud. Õnneks tuli laviin alla tühjade suvemajade peale.“

„Tühjade? Mina olen juba mitmelt poolt kuulnud, et ühes majas oli inimesi sees.“

Mis ime läbi see teave lumme mattunud inimesest võis juba asulas levida, mõtles Hildur. Nüüd oli tal kiire kõnet lõpetada.

Tee oli täis pargitud autosid. Hildur pidurdas roomamistempo peale, märgates, et auto all kulgev tee on kadumas. Mäelt

alla lihkunud lumemass oli piki mäejalamit kulgeva Fjallaveguri teeotsa täiesti alla neelanud. Mõlemale poole teed lumesahkaja tarvis püstitatud kepid oli laviin ilmselt minema pühkinud, neid polnud kuskil näha.

Hildur tagurdas auto saba lõppu ja parkis oma Brenda teiste autode taha nii, et autolaternad valgustasid laviinipiirkonda. Kuigi kell polnud veel viiski, oli juba pime. Mäelt alla tormanud laviin oli hävitanud osa tänavalaternaist ja elektri läbi löiganud. Õnnetuskoha valgustamiseks vajati autotulesid.

Ta jättis paarimeetrise vahe oma auto ees seisva päästemeeskonna nelikveomaasturiga, et see pääseks vajaduse tekkides kiiresti liikuma. Päästemeeskonna ülisuurte erirehvidega varustatud auto oli tõeline mäestikumonstrum. Seda tüüpi sõiduvahenditega sai liikuda kiilasjäälgi. Kui rehvidest oleks õhk välja lastud, oleks auto suutnud vabalt ka lumes liikuda ja sellega oleks saanud laviinipiirkonnale lähemale sõita. Seda ei tahetud siiski teha, sest kaevamisala oli vaja kõigest üleliigsest vaba hoida.

Kui Jakob ja Hildur olid oma autost välja pääsenud, avanes maasturi tagauks ja seal vaatas välja Beta.

„Tulge varustust vahetama. Päästeüksuse juht Jónas organiseerib otsinguid. Meie aitame seal, kus abi vaja läheb.“

„Kuidas siin olukord on?“ küsis Hildur ja ronis Jakobi järel autosse.

Nad tõmbasid kollased hoiatusvärvides türbid selga. Hildur soovitas Jakobil kaelas rippuv politsei ametimärk türbi alla panna. On kergem labidaga töötada, kui midagi ülemäärast kaelas ei kõlgu.

Beta rääkis, mis ta teadis. Laviin oli alla tulnud tubli tund aega tagasi. Viis suvemaja ja mõned kõrvalhooned olid lumemassi alla jäänud. Meteoroloogiaameti spetsialistid olid koostamas prognoosi võimalike järellaviinide kohta.

Hildur vaatas autoaknast välja. Autotuledest valgustatud lumekuhjatised näisid ebaloomulikult suurtena. Hetk tagasi olid siin olnud hooned, nüüd olid neist järel ainult paljude meetrite kõrgused lumekuhjatised ja palju prahti.

Kui Hildur oli oma türbisäärte pingutuspaelad kinni saanud, olid nad valmis autost lahkuma. Kolmik hakkas pikkade sammudega õnnetuspiirkonna poole tõttama. Ümberringi kostis lund kühveldavate päästjate valjuhäälsel juttu. Nende taga hüüdis keegi Hilduri nime.

See oli Hlín, Islandi rahvusringhäälingu korrespondent Läänefjordistikus. Hlín oli aktiivne Islandi hobuste harrastaja. Tal olid oma ratsud fjordi põhjaosas asuvas tallis. Talvel koolitas ta hobuseid ratsutamishallis, suvel tegi pikki retki mägismaal. Hildur ja Hlín käisid mõned korrad suve jooksul ühistel ratsaretkedel. Ísafjörður oli väike asula, nii et nad kohtasid üksteist sageli ka tööajal. Hlín oli piirkonnas ainus ajakirjanik ja kirjutas kõik lood õnnetustest kuni eksinud lammaste päästeoperatsioonideni ja firmade avamispidustusteni.

„Ma rääkisin juba päästjatega. Kuidas politsei kommenteerib seda, et ühte majja on kuuldavasti keegi sisse jäänud?“

„Kas sa Betaga oled rääkinud?“ katkestas Hildur toimetaja jutu. Tavaliselt oli ajakirjanikega vestlemine ülema hooleks.

Hlín heitis Hildurile kulmude alt pilgu. „Küll sa ise Betat tead. Temalt sellistes olukordades mingit vastust ei saa.“

No ega saa minultki, mõtles Hildur endamisi. Ta ei kavatsenud kuulujutte veel kinnitada, aga ta ei tahtnud tekkinud kahtlust ka eitada. Siis ta valetaks ja valetada ta ei tahtnud. Pealegi oli Hlín ta tuttav.

„Nendes majades on talvel elamine lumelaviinide ohu tõttu keelatud. Me ei oska veel täpsemalt hinnata ainelisi kahjusid ega seda, kas laviini alla võib olla jäänud inimesi.“

Hlín muigas kõveralt.

„No oli see alles diplomaatiline vastus.“

„Kahjuks ei saa ma praegu midagi rohkem öelda. Teatan kohe, kui on mingit uut teavet. Luban seda,“ lausus Hildur, türbi kapuutsi kaitseks pähe tõmmates.

Hlín näis vastusega rahule jäävat ja hakkas ümberringi vaatama, otsides teisi võimalikke intervjueeritavaid.

Beta jätkas oma asja ajamist. Ta osutas peaga paarisaja meetri kaugusele, kus oli näha palju otsmikulampide valgel kaevavaid päästjaid.

„Seal oli väike roheline suvemaja, kus kahtlustatakse kedagi sisse jäänud olevat.“

Hildur taipas kohe, kelle majast on jutt.

„Jóni maja.“

Beta noogutas. Tal elas allpool samal tänaval, nii et ta tundis seda piirkonda nagu oma taskut. Ta teadis, missugune maja kellelegi kuulub. Ja ega sellest polnud just palju päevi tagasi, kui Beta ja Hildur siin viimati käisid.

Kui Jón oli pidanud ülekuulamisele ilmuma, polnud vanamehest kippu ega kõppu kuulda. Hildur oli kavatsenud teda eile kodunt otsima minna, ent Súðavíki lapseröövijuhtum oli pakilisemana vahele tulnud.

Jakob sumpas harjunult sügavas hanges. Ta silmitses ümberringi avanevat vaadet katastroofipiirkonnale ja püüdis kujuteldaval kaardil Jóni maja asukohta määratleda.

„Miks te arvate, et see sell majas sees oli?“

Hildur tõmbas Jakobi veidi kõrvale ja osutas mõnekümne meetri kaugusele. Suurest lumekuhjast oli välja kaevatud igasugust kila-kola, mis lumi oli endaga kaasa toonud. Koluhunnikust tõusis esile auto kaitseraud.

„Jón ei liikunud kunagi kuhugi ilma autota.“

Vanast Suzukist oli näha ainult tagaosa, aga tal ei olnud kahtluseraasugi. See oli Jóni auto.

Ümbrus pakkus kaotilist pilti. Justkui oleks maailm ühel hetkel väärasse asendisse nihestunud. Osa hooneist oli vaid poolenisti lumme mattunud. Oli purunenud aknaid ja hunnikusse vajunud seinu. Umbes saja meetri laiusel alal polnud järele jäänud muud peale lumelasude, kust turritas välja lauajuppe, laternapostide tükke ja kõveraks väändunud katuseplekki.

Lähimate mäenõlvade kaldenurk oli kolmekümne kraadi ümber. See ala oli laviinikalkulatsioonides juba ammu riskipiirkonnaks arvatud. Seepärast tohtis neid maju kasutada üksnes suvel. Määruste rikkujaid karistati kõrgete rahatrahvidega, sest seda tüüpi nõlvadel esines lumelaviine eriti sageli. Läänefjordidel tuiskas talviti kõvasti ja siinsel maastikul oli rohkesti lumelaviinide teket soodustavaid mäenõlvakuid.

„Ma pole kunagi varem midagi sellist näinud. See näeb välja nagu mingi sõjapiirkond,“ tõdes Jakob hämmeldunult.

Nad hakkasid rühkima Jóni majaaseme poole, kus kaevetöö käis kõva hooga. Lumme oli juba jõutud kaevata poole meetri laiune teerada, mida mööda otsijad pääsesid õnnetuskohale.

Piirkondliku päästemeeskonna pealik Jónas seisis umbes seal, kus oli asetsenud Jóni maja sissepääs. Jónas oli suur mees tugeva häälega.

„Koer käis seda kohta märgistamas. Märk oli õige nõrk, nii et objekt võib olla juba surnud. Me oletame, et suure tõenäosusega asusid kuskil siin majalobudiku magamisruumid,“ seletas Jónas, osutades käega põiki ülespoole. Tema hääles kostis kogemustel põhinev enesekindlus. Jónas oli olnud tegev paljudes loodusõnnetuse olukordades. Eyjafjallajökulli vulkaanipurske puhul kümme aastat tagasi oli ta rentinud kõik ümbruskonna vabad

haagisautod ja sõitnud Islandi lõunarannikule abiks kariloomi evakueerima.

„Kaevamist on alustatud maja idaseina äärest. Sinna on kõige vähem lund kuhjunud. Sealt lähme siis ettevaatlikult edasi. Keskendame kogu kaevamistöo selle maja juurde. Homme päevavalgel saab laiendada. Oleme peaaegu kindlad, et teised vigastatud majad olid tühjad. Kindluse mõttes helistame veel kõigile omanikele.“

Hildur tõlkis Jónase jutu Jakobile. Nad võtsid labidad ja hakkasid Jónase juhutatud kohast kaevama. Õnneks oli lumesadu vähemalt hetkeks vaibunud. Ränk lumesadu oleks nähtavust takistanud.

Hildur mäletas oma lapsepõlve aegseid lumelaviine. Eelmisest inimohvroid nõudnud lumelaviinist oli möödunud juba paarkümmend aastat. Aastal 1995 oli Läänefjordidel olnud kaks lumelaviini, mõlemad öösel, kui inimesed magasid. Ühes katastroofis oli hukkunud peaaegu nelikümmend inimest.

Hilduri oma pere oli õnnetusest puutumata jäänud, kuid hõreda asustusega paikkonna elanikuna tundis ta paljusid laviinide ohvraid ja nende pereliikmeid. Lumelaviinid ei olnud siiski eriti reljeefsete mälpiltidena ta meelde talletunud, sest ta oma perekond oli tollal tüdrukute kadumisest alles täitsa segi. Väiksed õed olid kadunud aasta varem. Teadmatusest ja hirmust ajendatud valu oli summutanud lumelaviinide traumaid. Õnnetustest põhjustatud valu vaheldus. Isiklikust traumast tingitud piin oli halastamatum.

Jakob tõstis labidaga lund kõrvale, suu irvel ja tusatses lume raskuse üle:

„See on nagu tsement.“

„Lumi tiheneb selliseks, kui see kõva hooga mäest alla tuleb,“ ähkis Hildur ja pühkis kulmudele valgunud higipisaraid.

Suure hooga liikuv lumemass tekitas enda ees lööklaine, mis lõhkus kõigepealt aknad ja löi sageli ukседki eest. Selle järel tuli lumi, mis paakus raskeks massiks.

Hildur märkas lumes liduvat koera, kelle mustas kasukas oli näha valgeid laike. See oli Molli, asula päästekoer. Koer oli õpetatud otsima ennekõike lumme mattunud elavaid inimesi, kuid kuuldavasti haistis ta surnudki. Hildur oli küla lähiümbruses oma tervisejooksu retkedel viimasel ajal sageli kokku juhtunud Molli ja koera koolitajaga.

Koer avastas lume alla mattunud inimesi kehalõhna järgi. Lumelaviin võis inimese majast kaugemale välja paisata. Koera abil leiti õige kaevamiskoht kiiremini. Seepärast oli igas Islandi mägiasulas vähemalt üks lumes otsima õpetatud koer.

Hildur mäletas, et päästekoera oli kasutatud ka ta kadunud õdede otsingul. Koer oli leidnud lõhnajäljed. Ema oli rääkinud sellest kõõgilaua ääres istunud ametliku olekuga politseinikega. Hildur oli kõrvaltoas peidus olnud ja jälginud praakil ukse vahelt täiskasvanute juttu. Koer oli kuuldavasti läinud sihikindlalt küla keskusest kuni läbi mäe kulgeva tunneli suudmeni. Tunnelisse pääsedes oli koer aga segadusse sattunud. Lõhnajäljed olid lõppenud, nagu olnuks sein ees olnud. Hildur mäletas ikka veel seda hetke pimedas toas Lumivalgekese piltidega tekikotis vaiba all. Ta oli olnud loomaarmastaja ning eriti olid talle meeldinud koerad. Sel hetkel olid ta suhtumises toimunud täispööre. Ta oli mõnda aega kartnud ja põlanud koeri. Eriti seda üht koera, kes polnud tema õdesid leidnud.

„Karm lugu, et ühtäkki võib midagi sellist juhtuda,“ lausus Jakob.

Hildur virgus oma mõtteist ja heitis pilgu labidavarre küljes rügavale kolleegile.

„Seda küll. Meil ei ole mingit võimu selle maa üle, olgugi meil kõiksugu tehnilisi värke ja kaitseseinu.“

Nad olid kolmveerand tundi ilma vaheajata lund kühveldanud. Vastu oli tulnud ainult lund, nõusid ja üksikuid riidetükke. Labidatöö hakkas end tunda andma tülika ja pahandava valu näol paremas kehapooles. Hildur võttis taas labida teise kätte ja vahetas keha pöördesuunda.

Õnnetuspiirkonda tulvas üha uusi abistajaid. Naaberfjordi päästemeeskond saabus kohale koos teise päästekoeraga. Reykjavíkistki oli päästjaid appi pakutud. Islandi vabatahtlike päästetiimide võrgustikus oli iga hetk tegutsemisvalmis üle kolme tuhande raske füüsilise koolituse läbi teinud päästja. Ilma vabatahtlike päästetiimideta poleks kiiresti organiseeritud, suured kaevetööd kuidagi võimalikud olnud.

Lumi Jóni maja kohal vähenes aegamööda. Algul ilmus nähtavale eeskoja räästas. Siis tükk katust. Hildur, Jakob ja paljud teised kühveldasid maja kallal olevate päästjate väljakaevatud lund majast kaugemale. Üks välisseintest oli kokku varisenud ja maja oli osalt hunnikusse vajunud.

„Lõunapoolne sein on püsti ja magamistoa aken paistab. Lähme sealt sisse,“ kostis lumekaevandi keskelt.

Õhkkond elektriseerus. Peagi oli esimene päästja kuidagi maja sisemusse saanud. Kaevamine jätkus. Paksu ja rasket lund heideti läbi akna välja labidatäis korraga. Lumest täidetud tuppa saadi vähehaaval rohkem ruumi. Peagi mahtus sinna teinegi inimene, siis kolmas. Ruumi oli tekkinud juba sedavõrd, et toas – selles, mis toast järele oli jäänud – sai püsti seista. Kaevajate nägudele oli kerkinud higi ja nad lõõtsutasid häälekalt. Iga sekund oli oluline. Kui mees oli jäänud lumevermes õhustaskusse, võis tal olla veel võimalusi. Mida kiiremini inimene lume alt kätte saadi, seda rohkem oli tal ellujäämise lootust.

Jakob ja Hildur lähenesid lumest pooleldi välja kaevatud aknaavale. Päästjaist kõige laiaõlgsem torkis pika oraga lund. Selle abil tehti kindlaks inimese asukoht, et kaevamine toimuks just õiges kohas. Hildur pani tähele mehe välimusega sobimatut erkpunast tupsuga suusamütsi, mille serva kaunistas Reykjavíki naisuisutajate logo.

„Umbes meetri kaugusel tundub midagi olevat. Võib olla madrats või siis inimene,“ ütles ta.

End kitsasse ruumi surunud kaevajad hakkasid tuttmütsi näidatud kohast lund eemaldama. Lõpuks tuli lume alt esile kaks halli villast sokki.

„Nüüd kohe nägu välja,“ hüüdis keegi neist.

Lund loobiti eemale üha kiiremini. Inimene lume all ei liikunud. Ta oli kas surnud või meelemärkuseta.

Hildur oli aknaagu kõrvalt olukorda jälginud. Ta hõikas kiirabi kanderaamiga kohale.

Uisutamisklubi tuttmütsiga ehitud mees pühkis viimased lumejäänused väljakaevatud mehe näolt ja kummardus lähemale pulssi katsuma. Ta võttis kinda käest ja oli just nimetis- ja keskmist sõrme mehe kaelale tuiksoone kohale vajutamas, kui ta võpatas ja tardus.

Lumest segipaisatud ruumi täitis valuline karjatus.

Kõik jäid ümberringi vakka.

„Mis on?“ küsis Hildur.

Tuttmütsiga kaevaja suust kostis lalin, millest oli võimatu aru saada.

„Mis on?“ küsis Hildur uuesti ja astus aknast ruumi sisse.

Ta vaatas üle tuttmütsiga pea voodis lamavat meest ja tõmbas üllatunult hinge sisse. Armiga otsmik kinnitas, et lamav mees on Jón.

„Elustamist ilmselt ei vaja,“ nentis Hildur.

Mehe kael oli kõrvast kõrvani läbi lõigatud.